

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

In The Name Of God

موضوع :

آشنایی با مفاهیم و انواع قراردادها در بازار
بورس کالا

دکتر احمد عبدالله پور

خرداد ماه ۱۳۸۷

بورس در يك نگاه

- نهادهاي معاملاتي
- بازارهاي معاملاتي
- ابزارهاي معاملاتي
- ضرورت ظهور ابزارهاي مشتقه

انواع بازارها و بورس

انواع بازارها

انواع بورسها

the function of futures markets

1) price discovery

2) reducing credit risk

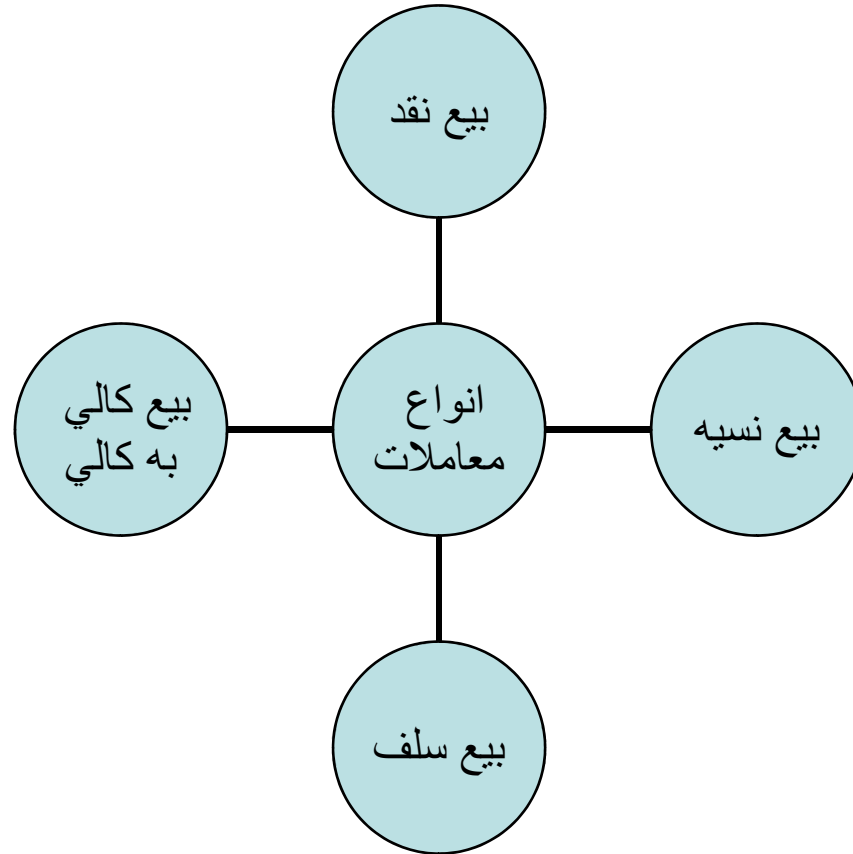
3) hedging

4) provision

مفاهيم وانواع معاملات

- spot contract = معاملات نقد- آني
- forward contract = معاملات سلف-پيش خريد
- credit contract = معاملات نسيه- پيش فروش
- future contract = معاملات كالي به كالي- آني
- Option- call and put option contracts

انواع معاملات

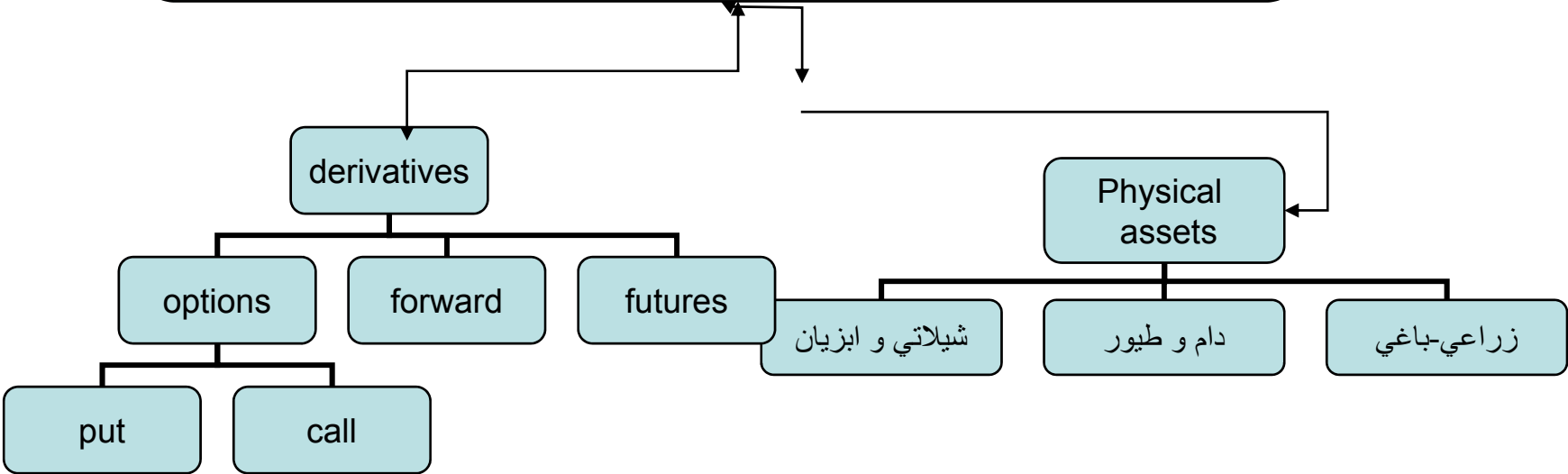
مفهوم معاملات

- **بیع نقد یا دادوستد آتی :** بیعی است که موعدي برای تسلیم مبیع و تأدیه ثمن پیش بینی نشده است یا داد و ستدي است که کالا و بهاي آن همزمان بصورت آتی و فوري دادوستد (Cash or spot transaction) میشود.
- **بیع سلف (پیش خرید) :** بیعی است که مبیع در ذمه و برای تسلیم آن موعدي مقرر شده است. یا داد و ستدي است که خریدار بهاي کالا را پیشاپیش مي پردازد و فروشنده متعهد مي شود کالاي مورد نظر را پس از سررسید مدت معین به خریدار تحویل دهد.
- **بیع نسبه (پیش فروش) :** بیعی است که ثمن آن در ذمه و برای تأدیه آن مدتي تعیین شده است. یا داد و ستدي است که فروشنده کالا را تحویل مي دهد و خریدار متعهد مي شود بهاي آن را پس از سررسید مدت معین به فروشنده بپردازد.
- **بیع کالی به کالی (داد و ستد آتی) :** بیعی است که ثمن و مبیع هر دو در ذمه است و برای تسلیم مبیع و تأدیه ثمن موعدي مقرر شده است. یا داد و ستدي است که تحویل کالا و پول آتی نیست. یعنی داد و ستد يك دارايي در آینده و به آینده واگذار شده است.

انواع ابزارها و محصولات معاملاتی

- ابزارها و محصولات فیزیکی
- ابزارها و محصولات مالی و کاغذی – ابزارهای مشتقه **derivatives**
 - FORWARD CONTRACTS
 - FUTURE CONTRACTS
 - OPTION CONTRACTS
 - CALL OPTION CONTRACTS
 - PUT OPTION CONTRACTS

انواع محصولات و ابزارها

derivatives مفهوم و کارکرد ابزارهای مشتقه

- **ابزار مشتقه** : ابزاری است که ساختار پرداخت و ارزش آن از ارزش دارایی پایه (اوراق بهادار، کالا، نرخ بهره، ارز، شاخصها و...) مربوطه نشأت می گیرد. این ابزار به دارنده آن اختیار یا تعهد خرید و یا فروش یک دارایی معین را می دهد. و ارزش آن از ارزش دارایی مربوطه مشتق می شود.
- **مهمترین ویژگیهای ابزار مشتقه** : یکی این است که قیمت آن از قیمت دارایی پایه مشتق می شود نه عرضه و تقاضا و دیگر اینکه دارای قدرت اهرم بسیار بالایی است.
- **نقش اقتصادی ابزارهای مشتقه** : عبارتند از : ۱- انتقال خطر ۲- کاهش هزینه تأمین مالی ۳- افزایش بازدهی ۴- قدرت و حجم نقدینگی و نقدشوندگی
- **تفاوت بازار مشتقه با بازار نقدی** : ۱- سرعت معاملات ۲- قدرت نقدشوندگی ۳- هزینه کمتر تعدیل خطر

مفهوم قراردادها یا ابزارهای مشتقه

- =forward contracts concept
- مثال
- Futures contracts concept
- مثال
- Option contracts concept
- مثال
- مقایسه و مزایای قراردادهای آتی

مقایسه و تفاوت ابزارهای مشتقه با یکدیگر

- تفاوت قراردادهای آتی و پیمانههای آتی
- تفاوت قراردادهای آتی و اختیار معامله

تفاوت ابزارهای مشتقه با یکدیگر

<u>forwards contracts</u>	<u>Futures contracts</u>
• در خارج از بورس معامله می شود	• ۱- در بورس معامله می شود
• استاندارد نیستند	• ۲- استاندارد هستند
• برای یک زمان توافقی	• ۳- زمان تحویل متفاوت و استاندارد
• تسویه در پایان دوره	• ۴- تسویه هر روز
• تسویه نقدی	• ۵- قبل از سررسید بسته می شوند در پایان دوره با تحویل کالا یا تسویه نقدی
• سود و زیان در پایان دوره	• ۶- سود و زیان روزانه محاسبه می شود سود و زیان در پایان دوره
• جریان نقدی در پایان دوره	• ۷- جریان نقدی در طول دوره است. جریان نقدی در پایان دوره

مقایسه اختیار معامله با قراردادهای آتی

options

هم در بورس و هم در خارج از
بورس معامله شوند

اختیار و حق ایجاد می کند نه تعهد

زیان یا هزینه معامله ثابت

۴- کنترل ریسک و تثبیت قیمتها محافظت از حرکت نامطلوب
قیمتها و انتفاع از حرکت مطلوب

Futures

۱- فقط در بورس

۲- تعهد و الزام آورند

۳- زیان احتمالی بالا

تاریخچه قراردادهای آبی

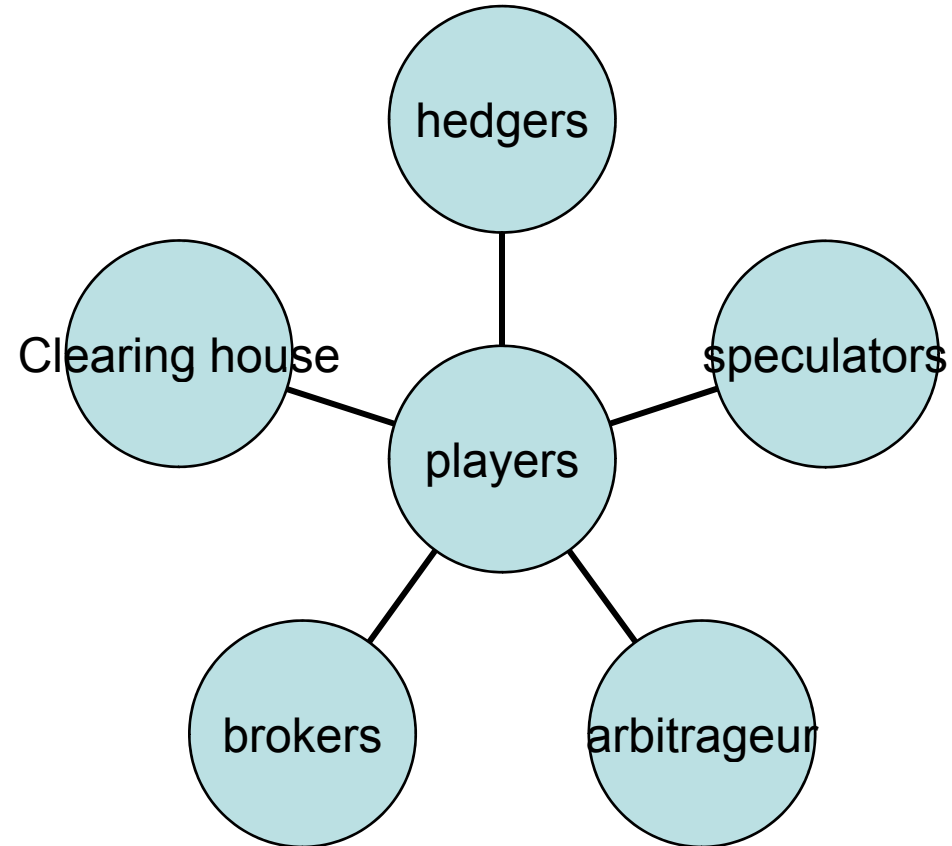
- قراردادهای آبی در آمریکا
- قراردادهای آبی در اروپا
- قراردادهای آبی در سایر نقاط دنیا

انواع نهادهای معاملاتی

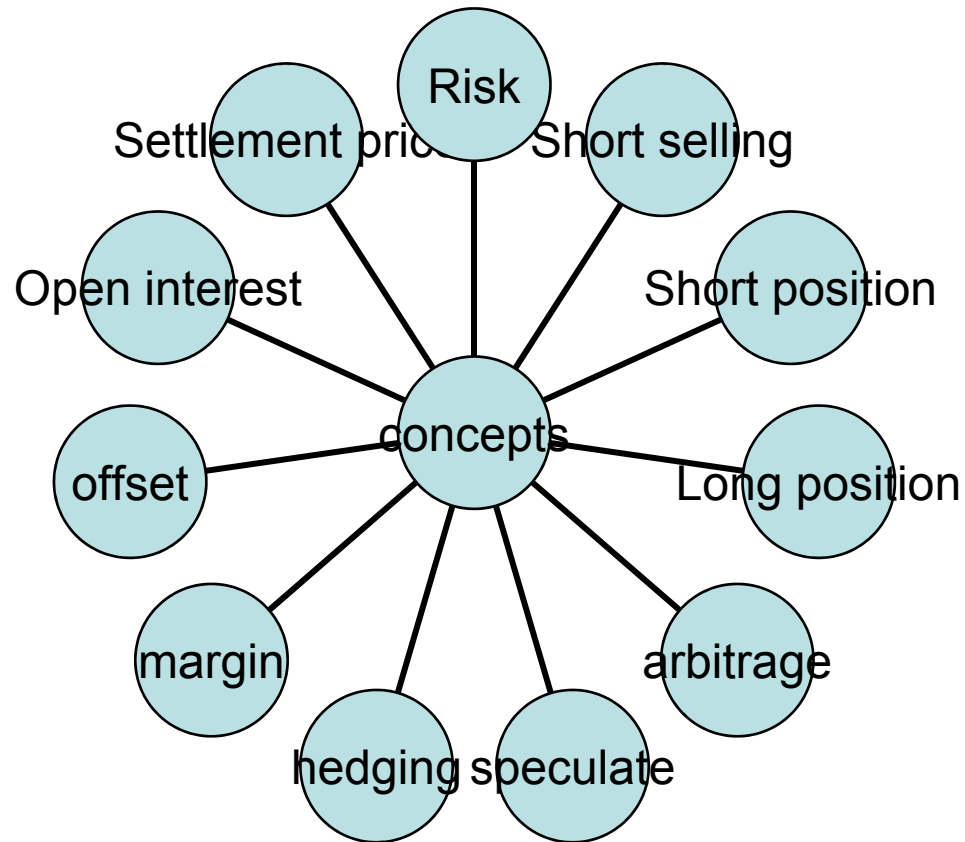
major player in the futures market

- -hedgers
- -speculators
- -arbitrageur
- خصوصیات و ویژگیهای نهادها معاملاتی

بازیگران عمده بازار بورس

Basic concepts

نقش و کارکرد اتاق پایاپای – حساب تسویه clearing house

- Margin
- Initial margin
- Maintenance margin
- Variable margin
- Call margin

مثال : خرید دو قرارداد برنج ، ودیعه هر قرارداد ۷۵۰۰ هزارریال با حداقل ۵۰۰ هزار به قیمت ۳۰ هزار هر کیلوگرم

روز	قیمت قرارداد (هزار)	سود(زیان) روزانه (روزانه	سود(زیان) تجمعی (تجمعی	مانده حساب ودیعه	اخطار افزایش
	30			15000	
تیر 10	29.8	(2000)	(2000)	13000	
11	29.7	(1000)	(3000)	12000	
12	29.850	(1500)	(1500)	13500	
15	29.500	(3500)	(5000)	10000	
16	29.300	(2000)	(7000)	8000	7000
17	29.400	1000	(6000)	16000	

مکانیزم داد و ستد در بورس

- مرحله اول: ارائه سفارش مشتری به کارگزار
 - سفارش با قیمت باز
 - سفارش با قیمت محدود
 - سفارش با قیمت معین
- مرحله دوم ارائه سفارش به تالار
- مرحله سوم انجام معامله و گواهی معاملات
- مرحله چهارم اتاق پایاپای و تسویه قرار دادها

نحوه تسويه

- تسويه حساب نقدي
- تسويه حساب بصورت معاملات جبراني
- تسويه حساب با تحويل کالا

مدیریت ریسک و اسراتژیهای معامله

*معامله گران و اوراق مشتقه

پوشش دهندگان ریسک و قرار دادهای آتی

پوشش دهندگان ریسک و قرار اختیار معامله

سفته بازی و قرار دادهای آتی

سفته بازی و قرار دادهای آتی

تعیین قیمت قرار دادهای آتی و پیمان آتی

- داراییهای سرمایه ای در برابر داراییهای مصرفی
- short sell فروش استقرای
- قیمت پیمان آتی برای دارایی سرمایه ای بدون درآمد
- مثال
- قیمت پیمان آتی برای دارایی سرمایه ای با درآمد معین
- مثال

قراردادهای آتی کالا

- قیمت قراردادهای آتی و قیمت نقد مورد انتظار
- هزینه انبارداری
- $\text{consumption asset} = \text{کالای مصرفی}$
- $\text{convenience yield} = \text{ثمرات رفاهی}$
- $\text{cost or carry} = \text{هزینه حمل}$

راهبرد پوشش ریسک با قراردادهای آتی

- پوشش ریسک در موضع فروش = Short hedge
- مثال
- پوشش ریسک در موضع خرید = Long hedge
- مثال

بررسی مفاهیم و مدلها

- مدلها و روابط قیمت قراردادهای آتی و نقد
- قیمت نقد یا جاری دارایی پایه در بازار اسپات
- قیمت آتی
- قیمت نقد مورد انتظار در بازار اسپات

مدلها و روابط قیمت آتی و قیمت نقد

مثال	راهبرد معاملات	مدل یا روابط	نوع دارایی پایه
	اگر قیمت آتی بزرگتر از قیمت نقد بود دارایی پایه بخر و آتی بفروش و برعکس	$F = Se^{rt}$	دارایی سرمایه بدون درآمد
	اگر قیمت آتی بزرگتر از قیمت نقد بود دارایی پایه بخر و آتی بفروش و برعکس	$F = (S - I)e^{rt}$	دارایی سرمایه با درآمد معین

ادامه مدلها = اختیار معامله

استراتژی	مدل و هدف	نوع قرارداد
$\text{Max } (S_t - K)$	موقعیت خرید:	دارنده اختیار خرید
$\text{Min } (k - S_t)$	موقعیت فروش	
$\text{Max } (k - S_t)$	موقعیت خرید:	دارنده اختیار فروش
$\text{Min } (S_t - K)$	موقعیت فروش	
$S = k$	$S = k$	$S = k$
At the money	Out the money	In the money

رفتار بازار و قیمت‌ها

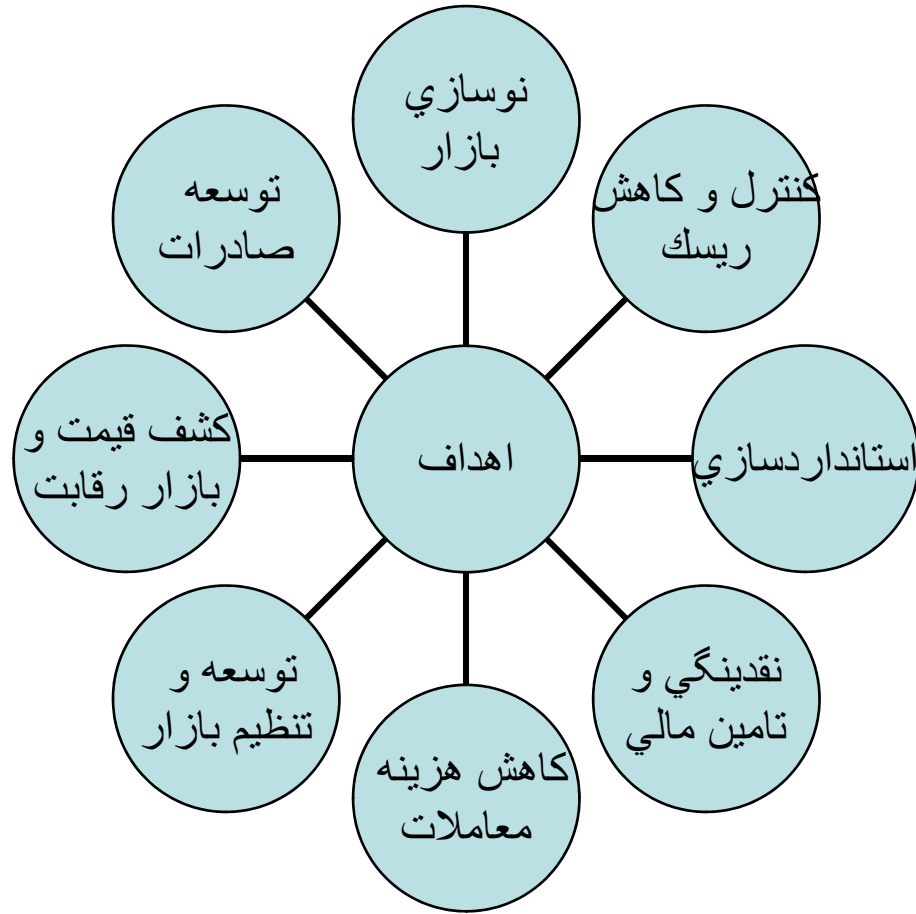
- بازار در حالت کنتانگو
- بازار در حالت بکواردیشن

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

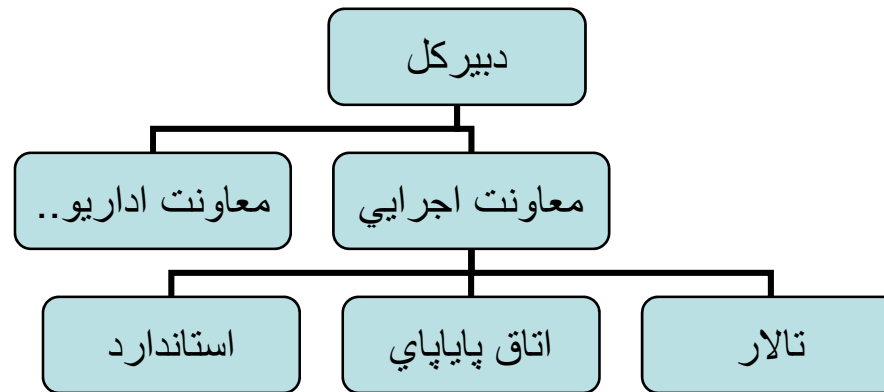
تجربه بازار بورس كالاي كشاورزي ايران

- مقدمه
- تاريخچه
- اهداف
- ساختار
- مكانيزم عملياتي
- محصولات قابل داد و ستد

اهداف بورس كالاي كشاورزي ايران

ساختار بازار بورس کالاي کشاورزي ايران

مکانیزم عملیاتی معاملات

- مرحله اول: ارائه سفارش مشتری به کارگزار
 - سفارش با قیمت باز
 - سفارش با قیمت محدود
 - سفارش با قیمت معین
- مرحله دوم ارائه سفارش به تالار
- مرحله سوم انجام معامله و گواهی معاملات
- مرحله چهارم اتاق پایاپای و تسویه قرار دادها

محصولات و ابزارهاي قابل داد و ستد

- محصولات فیزیکی
- محصولات و ابزارهاي مالي قابل داد و ستد

با آرزوي موفقيت

•

•

پايان